

Vilniaus knygų mugėje – Žemaičių muziejaus „ALKA“ leidiniai apie Holokausto nutrauktą Telšių žydų bendruomenės gyvenimą

Donata KAZLAUSKIENĖ

Šių metų paskutinį vasario savaitgalį Žemaičių muziejus „Alka“ dalyvavo tradicinėje Vilniaus knygų mugėje ir čia jungtiniame Lietuvos muziejų asociacijos stende pristatė knygą „Telšiai. Atminties knyga“, kuri yra trejus metus muziejaus vykdytų projektų sėkmingo darbo rezultatas.

Parodoje leidinio aktualumą ir istorinę vertę apžvelgė knygos sudarytoja, mokslinė redaktorė dr. Lara Lempertienė, projekto „Telšių Atminties knyga: Holokausto nutrauktas žydų bendruomenės gyvenimas“ vadovė, Žemaičių muziejaus „Alka“ muziejininkė-skaitmenintoja Loreta Norvaišienė, mintimis apie knygą dalinosi Telšių miesto Garbės pilietis Miša Jakobas.

„Telšiai. Atminties knyga“ – tai Žemaičių muziejuje „Alka“ Spaudinių fonde saugomos sudarytojo Izaoko Alperovičiaus knygos „Telšiai“ (išleista 1984m. Izraelyje) vertimas iš jidiš ir hebrajų kalbų. Leidinį muziejui padovanojo vienas straipsnių autorių – buvęs telšiškis Cvi Brikas. Knygą jau už Lietuvos ribų XX a. 6–9 deš. parašė nuo Holokausto išsigelbėję Telšių žydai,

kurie papasakojo apie ano meto Telšius, čia veikusias švietimo institucijas, jose taikytas mokyimo sistemas bei iškilias asmenybes. Iš dviejų kalbų išverstos knygos tekstus knygoje papildė nuotraukos, iš atminties atkurti žemėlapiai, brangių išsaugotų suvenyrų vaizdai. Memorialinės knygos straipsnių autoriai yra Holokaustą patyrę, dažnai per stebuklą išgyvenę, daugumą artimųjų praradę bendruomenių nariai. „Telšiai. Atminties knyga“ – ne tik akademinė monografija, bet ir gyvų liudijimų polifonija. Ji skirta šių dienų skaitytojams, norintiems išsamiau sužinoti apie tai, ko jie jau niekada nepamatys – apie žydų gyvenimo klestėjimą Lietuvoje.

Dr. L. Lempertienė leidinio pristatymo metu prisipažino, kad šią knygą iš hebrajų kalbos versti buvo sudėtinga emociškai: *„Tai nebuvo techniniai, tai buvo emociniai sunkumai, nes kai ilgą laiką dirbi su tekstu, kur visi, net ir prisimindami prieškarį, pamini, kuo viskas pasibaigia, ir kai tu esi*

(Nukelta į 51 p.)

Žemaičių muziejaus „Alka“ knygų pristatymo akimirka 2023 m. Vilniaus knygų mugėje

(Atkelta iš 47 p.)

ne tik vertėjas, bet ir redaktorius, skaitantis tą patį tekstą keletą kartų, tai yra sunku psichologine prasme. Su šia tema gyvenau trejus metus, o tai nebuvo lengva, todėl esu tikra, kad sunku versti buvo ir jidiš kalbos vertėjai. Kas mane labiausiai palietė ir ko aš nelaukiau iš savęs? Aš nesu telšiškę, net negimiau Lietuvoje, tačiau ši bendruomenė tapo man tokia artima, lyg ji būtų mano, jaučiausi taip, lyg būčiau pažinojusi tuos žmones, apie kuriuos rašoma knygoje“.

Žydų atminties knyga svarbi ir Telšiuose augusiam žinomam pedagogui, Telšių miesto Garbės piliečiui Mišai Jakobui. „Tai turbūt geriausia mano kada nors skaityta knyga apie žydų gyvenimą. Leidinio puslapiuose yra ir viena kita mano artimųjų nuotrauka, ne tėvų ir senelių, bet konkrečiai – mano dėdžių. Norėčiau, kad būtų daugiau, deja, viskas sudegė. Gerai, kad artimieji pabėgo ir išliko gyvi“, – knygų mugėje kalbėjo M.Jakobas ir pasidžiaugė, kad ypač svarbus žydų bendruomenei leidinys galiausiai išverstas į lietuvių kalbą.

Lietuvos muziejų asociacijos stende buvo galima įsigyti daugiau negu dešimt Žemaičių muziejaus „Alka“ leidinių. Vienas naujausių išspausdintas praėjusių metų pabaigoje, Tai knyga „Holokaustas Žemaitijoje: istorijos ir atminties atodangos“. Šis leidinys – tai Žemaičių muziejaus „Alka“ įgyvendinamo projekto „Telšių atminties knyga: Holokausto nutrauktas žydų bendruomenės gyvenimas“, skirto Telšių geto sunaikinimo 80-osioms metinėms, dalis.

Rinkinį sudaro penkių au-

Nuotraukoje (iš kairės): dr. Lara Lempertienė, Miša Jakobas ir Loreta Norvaišienė; apačioje – Žemaičių muziejaus „Alka“ darbuotojos knygų mugėje

torių straipsniai, kurių temos lietuviškoje Holokausto istoriografijoje kol kas nėra plačiau tyrinėtos. Rinkinio autoriai nepalietė tokių Holokausto istoriografijoje tradiciškai narpliojamų klausimų kaip „linijinė“ Holokausto įvykių chronologija, aukų grupės ir jų gausa. Tačiau... Leidinys vertingas kitais aspektais, kurie padeda geriau suprasti Holokausto istorijos ir jo atminimo Žemaitijoje specifiką bei skatina tyrinėtojus šiai temai ateityje

skirti daugiau dėmesio. Leidinį sudaro dr. Lino Venclausko, dr. Alfredo Rukšėno, dr. Aušros Pažeraitės, dr. Zigmo Vitkaus, dr. Hektoro Vitkaus straipsniai.

Žemaičių muziejaus „Alka“ leidinius darbo dienomis galima įsigyti šiuose muziejaus padalinuose: Žemaičių kaimo muziejuje (Malūno g. 5, Telšiai), Sakralinio paveldo ekspozicijoje (Katedros a. 6, Telšiai).

Fotografė Donatas Kazlauskienė